

KIS-509 – Gl. question

(RLN da YBAN – 28 09 96)

Da veno a blijfe din kaout diwar-benn ur frazenn distaget gant GAMBETTA e 1872, a gavan diaes da dreiñ : “ Il n'y a pas de remède social parce qu'il n'y a pas une *question* sociale. Il n'y a qu'une série de problèmes à résoudre.” Pezh a zo chalus eo ne gavan nemet “ *kudenn* ” da dreiñ war un dro “ *question* ” ha “ *problème* ”. Ha ne ve ket tu da dreiñ : “ N'eus ket a beurlouzoù kevredigezhel peogwir n'eus ket ur *gudenn* gevredigezhel. Bez' ez eus ur steudad *skoulmoù* da ziluziañ ” ? Pe c'hoazh : “ Bez' ez eus ur steudad *diaesterioù* da skarat ” ?

Mar komprenan mat, e felle da GAMBETTA erlec'hiañ ouzh ur “ *question* ” boniek, diaes-tre da ziskoulmañ hep devoudañ tragediezhoù (evel hini *Kumun Paris*) ur “ série de *problèmes* ” a-benn ar fin aes a-walc'h da ziluziañ hep re a stroñsadennoù.

(YBAN da GE – 30 09 96)

RLN a wel mat an diforc'h etre *question* boniek ha *problèmes*, kudennoùigoù da ziskoulmañ. Penaos delizhañ ar frazenn-se e brezhoneg ?

1) “ N'eus ket a remed kevredigezhel, pa n'eus ket a *gudenn* gevredigezhel. Bez' ez eus ur steudad *kudennoùigoù* da ziluziañ.”

2) Pe klask udb. all hag ober an diforc'h etre Gl. *question sociale* ha *problèmes* dre sevel un termen a-ratozh evit Gl. *question*.

Evidon a gemberfe an eil diskoulm, rak anv zo eus ur meizad dispartiet mat dindan ar Gl. *question*.

PETIT ROBERT. – Connaissance incomplète ou incertaine qui peut donner lieu à discussion ; sujet qui implique des difficultés à résoudre, d'ordre théorique ou pratique [...]. L'ensemble des problèmes, [...] le point litigieux, la difficulté essentielle [...]

E brezhoneg hon eus *kraf*, *dalc'h*, *poellad*, *poent*, *kont* ha *kudenn*. A-dal da Gl. *problème* : Br. *kudenn*, *luziadell*, *skoulmad*, *skoulmadell*. Al. *Frage*, *Problem*, *Sache*, *Angelegenheit*. Sz. *question*, *matter*, *point*, *issue*.

Tu ve da soñjal e Br. *kraf* a-gevatal da Gl. *question*, nemet en en kavan un tammig divlaz : "poent dindan vreud". Hep menegiñ an termenoù all diwar *-kraf*.

Aze emañ ar poent ouzh hon gervel, ouzh hon atersiñ, o c'horthoz ur respont, o vennout ur respont. Dic'hallus ober gant *goulenn*. Ha Br. *goul* dindan ar stumm *erc'houl* ? A-du-rall Kb. *dyrysbwnc* "problem, tasg, pwnc anodd" a ve Br. *drezpoent* (kv. Br. *drezus*, KIS-334, La-08, p. 318). Ober gant Br. *drezad* ?

3) Pe : "N'eus ket a remed kevredigezhel, pa n'eus ket a *gudenn* gevredigezhel. Bez' ez eus ur steudad *skoulmadelloù* da ziluziañ." Pe : "[...] Bez' ez eus ur steudad *luziadelloù* da ziskoulmañ." An diforc'h a ve etre *kudenn* "anadenn voniek, bloc'hel" ha *skoulmadell*, *luziadell* "anadenn eilrenk, darnel". Astenn o nask...

Lentik e kinnigan : "N'eus ket a remed kevredigezhel, pa n'eus **drezad** kevredigezhel ebet. Ur steudad **kudennoù** da ziskoulmañ n'eus ken."

(GE da YBAN – 01 10 96)

"Kudenn *drezek*" a gaver e DGYA B3 : Gl. *épineux*. Br. *drezad* zo da zerc'hel, dezhañ da gavout e neizh.

E gwir emañ hanterc'hounezet gant da luniadenn. Gl. *question* a gennot ur poent dizemglev, tennder, oc'h amplegañ tezennoù kontrol ("on débat la question"). Gl. *problème* a verk kentoc'h un treug da gavout war an dachenn ("on résoud le problème"). Ouzh pehini emañ an tostañ ?

(02 10 96)

A dra sur e ranker derc'hel Br. **drezad**, nemet e kantvredan dezhañ ur gevatalded kentoc'h gant Gl. *imbroglio*, *sac de nœuds*. A-dal da Gl. *question* en en kavan kennotus betek re ; ur **Q** a c'hell bezañ drezus pe get ; heñvel dra evit ur gudenn ; lavarout a c'hallfed : "Ur gwir *drezad* eo ar gudenn-mañ" koulz hag "Ar **Q** skolel ned eo ket un *drezad* evidon".

Distroet on d'ar ster prederel. LALANDE a skriv : "Ce qui est mis en discussion ; sujet dont on traite. « Ordre des questions de physique », titre de la 5^e

partie du *Discours de la méthode*.” Ha FOULQUIE : “ Ce dont on parle (revenons à la question). Le problème pratique sur la solution duquel on discute (la question sociale, la question scolaire).” Ha LEGRAND (Bordas) : “ Pour la philosophie, tout problème doit pouvoir s'énoncer sous forme d'une question ou d'un groupe de questions. Inversement, pour la mathématique, toute question doit pouvoir se ramener à un problème formalisé ” hag ivez : “ On peut professer, avec Dom Deschamps (1716-1774), bénédictin athée et communiste, qu'il « ne faut pas que la vérité laisse rien en question de tout ce qui dépend d'elle ».”

Ar **gudenn** enta a ve furmelaet, eleze savelet he urzh a werc'helezh, despizet he zermenou hag an disoc'h (pe an andisoc'h) a ve e dalc'h un treol (pe ur gaoudreol). Ar **Q** en eneb a ve enni arvezioù anfurmelaet, hag anfurmelaet dre arbennoù liesseurt : a) peogwir n'int ket bet furmelaet c'hoazh (evel er ster a zo gant titl DESCARTES diauc'h), b) peogwir n'int ket furmeladus dre ma c'hoari enno parennoù istorek (an den en istor andon ar bezus, evel er geriennoù : “ la *question* sociale ”, “ la *question* juive ”).

Evit ar ster prederel e kav din ez eo Br. **argraf** an azasañ (sl. a-du-rall KIS-467, La-10, pp. 238 & 241). Sk. : “ Urzh an **argrafoù** fizik ”. “ Arabat d'ar wirionez lezel en **argraf** netra a gement a zo en he dalc'h.” Ar gudenn, pe an argraf (?!), eo gouzout hag astennet e vo arver an termen d'an domanioù kevredigezhel ha politikel. A-du awalc'h e ven, rak diouzh un tu ne welan ket ur vevenn spis etre an daou gemeradur, diouzh an tu all ez eus gant Br. **kraf** ha gant Kb. **craft** ur c'hennotadur a dennder, a vreuradur, a geñver nerzhoù a zo pezh a gaver e Gl. “*question* sociale ” h.a. Diouzh ret, da verkañ en deus an **argraf** kevredigezhel gwisket ur furm a geflusk war an dachenn, e c'hallfed ober anezhañ un **argorzh** kevredigezhel...